

Dreams and Nightmares

1.3.2012 - 22.5. 2012

Hostem pražského Muzea Montanelli je sbírka obrazů z Muzea pronásledovaných umění v Solingenu.

Josef Albers, Hans Nathan Feibusch, Arnold Fiedler, Franz Frank, Teo Gebürsch, Georg Grosz, Alfred Hanf, Otto Hermann, Georg Paul Heyduck, Eric Isenburger, Hella Jacobs, César Klein, Else Lasker-Schüler, Ludwig Meidner, Georg Meistermann, Otto Nagel, Valentin Nagel, Otto Pankok, Carl Rabus, Hubert Rüter, Milly Steger, Erna Schmidt-Caroll, Wilhelm Schnarrenberger, Horst Stempel, Oskar Zügel

Muzeum Montanelli připravilo výstavu Sny a noční můry ze sbírek Muzea umění v Solingenu (SRN). Výrazně expresivní umělecká díla s jedinečnou výpovědí - to je umění znázorňující katastrofy 20. století. Výstava bude přístupná v prostorách MuMo od 1. března do 22. května. Zhlédnout bude možné díla střeoevropských umělců první poloviny minulého století, kteří se svým životem i dílem postavili bezpráví a diktaturám. Právě tito umělci budou v České republice představeni poprvé. Díla vyznívají nadějně i beznadějně, ztělesňují totiž sny i noční můry. Na jedné straně zobrazují „Sny“, kterými je boj lidstva za humanitu, na druhé straně „Noční můry“, tedy nebezpečí terorismu, diktatur, válek a násilí.

Politické diktatury paradoxně přispěly k tomu, že se umění minulého století doslova vymklo ze „zajatých kolejí“. Léta 1933 až 1945 v Německu a od roku 1938 i v Československu jsou charakterizována zvlášť nacionálně socialistického režimu. Hrůzovláda fašistické diktatury a o 10 let později vláda komunistické totality zakazovaly umělcům tvořit, zavíraly je do vězení a doháněly k emigraci či do náruče smrti, zejména pokud se jednalo o jedince pronásledované pro svůj původ či odlišné smýšlení. Kolem 20.000 uměleckých děl, jak z muzeí tak přímo z ateliérů, bylo mezi lety 1933 a 1945 zabaveno nebo zničeno. V Muzeu Montanelli můžeme na výstavě Dreams and Nightmares znovu objevit umělecká díla a životní osudy odvážně smýšlejících a nepohodlně vyhraněných umělců, kteří bojovali proti nacionálnímu socialismu a komunismu.

Muzeum pronásledovaných umění v Solingenu zahájilo svou činnost v roce 2008 výstavou „Nebe a peklo mezi lety 1918 a 1989“. Výstava a muzeum samotné byly velmi pozitivně hodnoceny, tisk pak označil muzeum za jedno z nejdůležitějších v Německu. Muzeum je ojedinělou institucí na evropské úrovni. Propojuje literaturu s výtvarným uměním a postihuje obě totalitní éry minulého století. Umělecké sbírky solingenského muzea, jež poskytly své exponáty, jsou: Bürgerstiftung für verfemte Künste se sbírkou Gerharda Schneidera a sbírka literatury a obrazů Společnosti Else Lasker Schüler. Muzeum Montanelli ukázalo již v roce 2011 výstavou Maria Maria 1511/2011, podporovanou rovněž Česko-německým fondem budoucnosti, jak lze stavět mosty mezi Spolkovou republikou Německo a Českou republikou. Výstava Dreams and Nightmares tuto programovou náplň dále prohlubuje.

Zahájení výstavy v Muzeu Montanelli: 29. února 2012, 19:00 hod.

Trvání výstavy: od 1. března do 22. května 2012

Kontakt:

Jana Kleinová tel: +420 257 531 220 mobil: +420 724 992 545

e-mail: jana.kleinova@muzeummontanelli.com

Muzeum Montanelli, MuMo, Nerudova 13, 118 01 Praha 1, www.muzeummontanelli.com

Čtyři umělci, jejichž díla jsou součástí výstavy „DREAMS AND NIGHTMARES“:

Georg Meistermann (1911-1990)

1930 až 1933 studuje na Akademii umění v Düsseldorfu, mimo jiné u Ewalda Matarého. Jeho první výstava ve Wuppertalu-Elberfeldu v roce 1933 je nacionálními socialisty uzavřena. Následně konec studia a zákaz vystavování. Po roce 1933 se Meistermann dále vzdělává autodidakticky a pracuje v Solingenu jako učitel kreslení na volné noze. V roce 1941 odmítá přísahat věrnost Adolfu Hitlerovi. Rozsudek zní: trest smrti. Před popravou jej zachraňuje lékař, který jej prohlašuje za šíleného. V roce 1944 je při pumovém útoku zničen jeho atelier. Po obsazení Solingenu americkou armádou se Meistermann stává ředitelem místního kulturního úřadu a poradcem tzv. Collecting Point Marburg (sběrného místa pro shromažďování německého kulturního bohatství). Zároveň odmítá dvě nabídky: tu dřívějšího velvyslance Françoise Ponceta, aby v Paříži bezplatně provozoval atelier, a nabídku pozdějšího prezidenta Eisenhowera, aby v USA založil vlastní školu. Po roce 1946 navazuje přátelství s kardinálem Döpfnerem, Heinrichem Böllem a Dr. Josefem Haubrichem. V roce 1953 se stává docentem na Städlově umělecké škole ve Frankfurtu. Po Velké ceně spolkové země Severní Porýní-Vestfálsko za kulturu a účasti na výstavě documenta I následuje v roce 1955 povolání na Düsseldorfskou akademii umění.

Po první ceně za malbu na sklo, udělené mu v roce 1958 na salcburském bienále, se Georg Meistermann účastní výstavy documenta II. Od roku 1960 vyučuje na Akademii umění v Karlsruhe. V roce 1964 přijímá učební úvazek na Akademii výtvarných umění v Mnichově. V letech 1967 až 1972 byl Georg Meistermann prezidentem Německého svazu umělců. Na přání bývalého spolkového kancléře Willyho Brandta jej v roce 1977 portrétuje pro Galerii spolkových kancléřů v Úřadu spolkového kancléře.

Carl Rabus (1898-1983)

V roce 1934 prchá Carl Rabus před restriktivními opatřeními z Mnichova do Vídně, kde může nadále zůstat se svou židovskou přítelkyní Ernou Adler. Krátce před obsazením Rakouska nacionálněsocialistickým Německem Erna emigruje do Belgie a Rabus ji následuje. V roce 1940 je Carl Rabus zatčen jako „nepříteli blízký cizinec“ a následně internován v táboře St. Cyprien u Středozemního moře. Kromě tábora St. Cyprien provozovali Francouzi v neobsazené jižní části země, v oblasti spadající pod správu vichistického režimu, tábory Les Milles a Gurs, v nichž byly internovány tisíce německých uprchlíků. Nesnesitelné poměry v táboře a extrémně neutěšené vyhlídky vězňů Rabus zdokumentoval ve zhruba stovce kreseb, jež následně přepracoval jako dřevořezy, a dal tak vzniknout cyklu „Vášeň“, který je na výstavě také prezentován. Poté, co mu bylo dovoleno vrátit se z tábora St. Cyprien zpět do Bruselu, žil zde od podzimu 1941 pod dozorem gestapa. Kontrole podléhal ještě v roce 1943, kdy vytvořil obraz „Já ve střepu zrcadla“. V roce 1944 je pod záminkou zneuctění rasy převezen do Vídně a zde uvězněn, neboť stále udržuje styky se svou židovskou přítelkyní.

Oscar Zügel (1892-1968)

V roce 1914 začíná Oscar Zügel studovat na stuttgartské Škole užitého umění. Po přerušení studií kvůli vojenské službě v nich pokračuje v letech 1919 až 1922. Následně ve Stuttgartu působí jako umělec na volné noze. Osud obrazů Oscara Zügela po roce 1933 zní téměř neuvěřitelně. Obraz „Ministr propagandy“ z roku 1933 byl o rok později spolu s pěti díly tvořícími řadu „Znásilněné umění“ v Zügelově stuttgartském atelieru zabaven a jako „degenerované“ umění měl být spálen na dvoře stuttgartské státní galerie. Oscar Zügel patřil ke kruhu stuttgartské kritické inteligence a po varování, že mu hrozí podobný osud jako jednomu jeho zavražděnému židovskému příteli, odchází do exilu – na radu svých francouzských přátel do španělského městečka Tossa de Mar. Zde se stýká s umělci, spisovateli a filozofy a přátelí se s André Massonem a Marcem Chagallem.

Spojenectví Franca s Hitlerem přimělo Zügela opustit španělský exil a po krátkém pobytu v Německu míří v roce 1937 do Argentiny. Po určité době však Zügelova rodina musí čelit represáliím ze strany perónistů, a ten se tak v roce 1950 vrací zpět do Evropy. Svůj dům v Tossa de Mar nalézá vyplundrovaný, ale místní rybáři pro něj ukryli a zachránili několik z jeho nejvýznačnějších děl.

V roce 1951 Zügel po návštěvě ředitele stuttgartské státní galerie potkává tamního domovníka, který mu sděluje, že ve strojně leží tři krabice s jeho obrazy, které nacisté při pálení přehlédli. Jednalo se o díla zkonfiskovaná v roce 1934, mimo jiné i obraz „Ministr propagandy“.

Else Lasker-Schüler (1869-1945)

Její první sňatek s lékařem Bertholdem Laskerem, uzavřený v roce 1894, je po devíti letech rozveden. V roce 1899 přichází na svět její syn Paul. Jméno Paulova otce umělkyně nikdy neprozrazuje. V roce 1902 vychází pod názvem Styx první soubor jejích básní. V roce 1903 se provdává za Georga Levina, kterému vymýšlí pseudonym Herwarth Walden a jméno pro jím vydávaný časopis – „Der Sturm“. Po dalších devíti letech je však i toto manželství rozvedeno. V té době Else Lasker-Schüler žije v orientálních kostýmech jako Tino z Bagdádu, následně si však utváří novou existenci jako Princ Jusuf z Théb. 19. dubna 1933 umělkyně prchá do Švýcarska.

Zde má však zákaz tvorby a je sledována cizineckou policií. Povolení k pobytu je „azylantce“ dvakrát po dlouhých průtazích uděleno, potřetí však již nikoliv. V Německu jsou její knihy páleny a její kresby, nyní vystavované v Muzeu Montanelli, jsou odstraněny z berlínské Národní galerie. Přesto Else Lasker-Schüler zůstávala věrná symbióze německého a židovského živlu a dnes platí za jednu z nejvýznačnějších německých básnířek. Zemřela 22. ledna 1945 v Jeruzalémě.

Else Lasker-Schüler se 5. dubna 1913 zdržovala v Praze, kde byla pozvána na předčítání v „Klubu německých umělkyň“.

Prager Tageszeitung Bohemia / Básnířka a policista:

„Dnes kolem dvanácté hodiny noční upoutala pozornost chodců v ulicích jedna krátká příhoda. Na Staroměstském náměstí se na jakousi nezvykle oděnou dámu zhurta obořil strážník proto, že s upřeným výrazem hleděla k obloze a za rytmických pohybů těla zpívala nesouvislá slova. [...] Onou dámou, jež na sobě měla černé šaty a kolem krku, obklopeného černými rozvlákněnými kadeřemi, onyxový náhrdelník, byla Else Lasker-Schüler.

Básnířčini společníci [...] údajně strážníka upozornili, že se jedná o exotického hosta z Théb (Else Lasker-Schüler o sobě ve svých básních vždy hovoří jako o princí thébském), jenž zde vykonává orientální modlitbu.

„To je mi šumafuk!“ odvětil údajně strážník, „tady nikdo nic zpívat nesmí,“ načež se jal energicky požadovat, aby umělkyně, zjevně povznesená nad pozemské starosti, se zpěvem přestala. Ta sebou vylekaně trhla a vmetnuvši podrážděně strážníkovi do tváře slovo ‚princ‘, opustila náměstí [...]“
in: Hartmut Binder, „Else Lasker-Schüler in Prag“ [Else Lasker-Schüler v Praze], in: Wirkendes Wort 3 (1994), s. 405-438